

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. XLVII. Lingua temere promittens quibus malis non implicet.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

viram præceptum daret, dedit liberrimè istud: Domine, cum ira te stimularit, prius viginti quatuor Græcorum litteras recense, quàm verbum loquaris. Hoc sapiens liberumque monitum ita placuit Augusto, ut mox sententiâ mutata diceret: Tu verò mecum mane, tuâ operâ mihi vehementer opus est. Sed ajunt Politici, alia nunc esse tempora, alios hominum sensus: tectius nunc agendum, vix ab ullo principe tam apertam libertatem tolerari. Erratis, ô boni, largiter: sint etiamnum Athenodori, erunt etiamnum Augusti: sint Ambrosii qui liberè moneant, non deerunt Theodosii, qui pacatè id ferant. Sed lingua Politica confundit & turbat omnia, aut importuno silentio, cum loquendum, aut maligno consilio, cum tacendum foret. Silere est consentire, cum possis arguere. Nec malè Ambrosius meruens: *Si pro otioso sermone, inquit, rationem reddamus, videamus, ne & reddamus pro otioso silentio.* Lingua Politica fallit & loquendo, & silendo. Sed licet tribunalia omnia fallat, non fallit ultimum. Quisque suæ caveat lingue, ne politicam hanc vafritiem addiscat. Venite parvuli, adeste simplices, vobiscum loquitur Deus: Abite Politici, exeste fallaces, vos averfatur Deus: *Cum simplicibus sermoinatio ejus.*

CAPUT XLVII.

Lingua temere PROMITTENS quibus nos malis implicet.

Heronymus Cardanus vir eruditus, linguam bovi extractam toto die palpitare asserit. Tantum animæ remanet, in hac animantis parte jam evulsâ, ut motus inde proveniat toto die. Addit & illud Cardanus: si lingua juvenco erepta in aquam conjiciatur, non tantum palpat, sed & movet se: quod ego tamen, inquit, nondum expertus sum. Cum hac tremulâ bovis linguâ, non malè comparem vani promissoris linguam. Hæc plerumque longa est & robusta, bovis esse dixeris; variè se movet, præsertim cum vino immaduit, his illis plurima pollicetur, tamen si fat sciat, domini sui manus jam præmortuas, nec unquam facillè daturas, quod oris vanitas promiserit. Hic montes parturiunt, sed demum ridiculus mus nascitur: promissa fiunt, sed non perficiunt.

Amphora cepit

Institui, currente rotâ cur arcus exit?

Figulus quandoque vas magnum clibano promittit, sed figuli manum celeritate suâ prævertit rota, & olla vel urecolus prodit. Sic lingua promittens non rarò amplissimè procurrit, & fidem audacter obligat: tandem magnum est inane, nec promissis statuit, nec fides servatur, & longa spes vano hiatus deluditur.

De robustâ hac bubulâ temere Promittente linguâ, quæ nunquam non dives est pollicitis, hac dissertatione agendum.

§. I.

Lingua quæ Græcâ fide promittit, triplici se malo implicat. Primum est, remorsus conscientie. Alterum, jactura amicitie. Tertium, restitutionis obligatio. De conscientie pleuritide significanter Salomon: *Est qui promittit, & quasi gladio pungitur conscientie.* Cuperet quidem nil promississe, velleque, si modò posset, honestè resiliere; interea promissis angitur, oculum conscientie vulnus urit. Sed nec levis amicitie jactura hinc oritur. Qui plures cupit numerare hostes, pluribus datum se promittat, nihilque det, & satis hostium habebit: Luculentè testatur Siracides: *Est qui pro confusione promittit amico, & lucratus est cum inimicum grati.* Postulata vix audet negare, adactus verecundiâ; Sed quia non vult, aut non potest pollicita efficere, amicitiam aut turbat, aut dissolvit. Ea de causâ Siracides monens:

Tom. I.

A Non spondeas, inquit, super virtutem tuam: quod si sponderis, Idem cap. 8. quasi restituens cogita. Nec Deo nec homini quidquam pollicere, quod vel non possis præstare, vel non nisi difficillimè. Promissisti? obligatum te noris ad tuam fidem liberandam: quasi restituens cogita. Da illius partem, si dare nequeas totum quod promissisti. Ideo coercenda Deo nihil est temeritas ne quid illa more suo inconsideratè promittat, præsertim Deo. Eorum nos supplicia terreat, qui promiserunt quidem, sed promissis non steterunt. Deus non irridetur, nec vanis pollicitationibus placari potest. Ideo David vociferatur. *Vovete & reddite Domino.* Ps. 75. v. 12. Fieri non potest, ut ille virtutem amet, qui Deo fidem fregit. Annos atque sæcula recense, & hos tales plerumque hæresum auctores deprehendes; veteres illos Jovinianum, Pelagium, Eurychetem taceo: priori ævo plurimi emerferunt & cænobii, qui obstrictam Deo fidem sefellerunt. De quibus omnibus verè dixeris; homini fidelis non erit, qui fidem Deo fregit. Hic ergo lex ista sit: Priusquam promittas, delibera; postquam promiseris, ne procrastina.

Vox, umbra facti est: ergo utrumque consonet.

Iamb. versu.

Hominem ore liberali magna promittentem Salomon hac imagine spectandum proponit: *Nubes & ventus, & pluvia non sequentes, vir gloriosus, & promissa non complens.* Prov. c. 25. vers. 14. Sæpe Austri imbricis largissimas promittit pluvias, sed nubes pumicis parsimoniam induunt, nec guttulam fundunt; ita sunt homines gloriosi, qui pro certo pollicentur maxima, & ea quandoque stipulatâ manu, interposito jurejurando confirmant, sed demum nubes omni pumice aridiores sunt. Larvatus in monte dæmon omnia mundi regna, & gloriam eorum loquente manu demonstrans Christo: *Hæc, inquit, omnia tibi dabo, si cædem adoraveris me.* Matth. c. 4. vers. 9. Promissio longè audacissima, cultori suo præmia protus aliena pronuntiare. Nemo honestè polliceri, quod suum non est, potest. Plurimi linguas habent actione longè sublimiores: cum Venulino vate magnificè spondent:

Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum. audiamus ergo;

Horat. de Arte poet.

Quid dignum tanto ferat hæc promissor hiatus.

Tibi puto non immeritò Plautinum illud objiciemus:

Bene promittis multa: ex multis omnia incassum cadunt.

Plautus Pænulo actus 1.

scen. 2.

vers. 148.

§. II.

In pharmacopoliis picturam mendacem non unam reperire est. Stant illic decorâ serie pyxides complures, suis quæque signata titulis, grande valerudini auxilium pollicentur: hæc saccharum rosatum, illa flores violarum, ista Rhabarbarum, hæc tincturam violarum, aliæ Cassiam, Manna, & speciosissima quæque nomina præ se ferunt. Aperi quæso, & latentem thesaurum scrutare, in plurimis illarum araneas & inanias meras reperies. Ita vani promissores æthera stipulationibus onerant, & hiantem verbis ducunt: cum explicandæ sunt manus, cum dandum est, negant illi se domi esse; quod Ennius Nasica respondit. En ventum & nubes, & pluvias non sequentes. Quibusdam scilicet exiguae sunt manus & adstrictæ, sed linguâ protensissimâ largissimè promittunt, promissi munus nunquam consecuturi. Præclarum, agebat Phocion, non magna dicere, sed magna facere. Quot sponsalia solis constituuntur pollicitis? scribuntur tabulæ, ampla doti pecunia dicitur, nova nupta domum ducitur. Ubi nuptiæ finierunt, sola restant nomina, jamque inter lares domesticos Dearum præcipua est, splendida Paupertas. Eadem sæpe ratio in contrahendis aut firmandis amicitiiis servatur. Est qui dicat: Me tibi semper amicissimum habebis; fores meas seu interdiu seu noctu pulsas, illas nunquam non patulas, me nunquam non promptum reperies; vel meam tecum animam partiri si liceat, non recula-

Cic. lib. 2. de Oratore.

O o o

vetim,

verim; mea tibi omnia patere cogita, ad ipsum usque cor: in hoc promissum aestu, domus aurea, nectaris flumina, frumenti montes, maria gemma promittuntur. Cum veniat ad rem, pro malam fortunam! iterum nemo domi est. Abi amice, abi; de verbis plurimum, de factis nihil habebis. Quod si huic fieri hominum tam turpem magnificæ promissionis inconstantiam objicias: Quid vultis vos, ajunt, humani moris ignari: verba honoris erant; hæc neminem ligant. Album vobis panem pinximus (quod petici dicebant) sed cum illam furno eximeremus, invenimus nonnihil ambustum. Quibus Valerianus apte respondens: Inde micinas enim est indixisse, promissa denegasse.

S. Valerianus homo. 4.

Placentarium genus est, quarum tres totam implent patinam, adeo artificiosè turgent; sed hæc ad messorum famem inane sunt ludibrium: orexin famelici ventris non tantum non sedant, sed & itam excitant. His placentis simillimi sunt illi amici, quorum ardor sunt promissiones, quæ verborum plurimum habent, rei nihil. Ollarium amicorum copiosa est seges, auxilium magna penuria.

Mendacium est ut nivis globus, qui quò diutius volvitur, atque revolvitur, eò fit major: promissum quod non exolvitur, honestum ac palliatum est mendacium, nec abfissile massa nivea; sed hæc nemine movente diffuit ad solem, subit terram, evanescit: sic vana promissa oblivione velut terræ obruuntur. Rectè monuit Sarraceniensis: Si promissionis implenda facultas non suppetit, remunerarium est promittere, quod præstari non potest. Si verò potestas affuerit largiendi, nisi voluntas beneficii producat effectum, promissor non gratiam de promisso, sed maculam contrahit de mendacio.

Io. Sarisb. l. 3. de nugis Curial. c. 11.

Siracides vanissimos promissores hos graphicè depingens: Donec accipiant, inquit, osculantur manus dantis. & in promissionibus humiliant vocem suam. Et in tempore redditionis postulat tempus, & loquatur verba cædii & murmuratum, & tempus cassabitur. Si autem potuerit reddere, adversabitur; solidi vix reddet dimidium, & computabit illud quasi inventionem. Sin autem; fraudabit illum pecuniâ suâ, & possidebit illum inimicum gratis: & convicia & maledicta reddet illi, & pro honore & beneficio reddet illi contumeliam.

Ita solent hi tales oris mercenarii homines, cum eos rigida premit necessitas, quam altum vociferantur: Juva, domine, juva; mille nominibus me tibi obstrictum habebis, nec gratuitam mihi opem conferes; me sanè gratissimum experieris. Sed ubi per ærumnas eluctatus nonnihil emerferit, promissionis suæ vix jam memor, protolli tempus cupit, id si non impetret, verbis asperitatis molestus erit. Nimirum hoc spondebat. Cum Deo sic agunt plurimi, cum aut morbo aut aliis exercentur calamitatibus, amplissima quæque pollicentur, feriam emendationem vitæ, exactissimum virtutis famulatum: Juvantur, revalescunt, ærumnas evadunt; sed promissa non perficiunt, sibi servant, non suo servatori. Ipsissimus Judæorum hic genius est, cui psalteres indignatus, quantum repetit: Et clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur, & de necessitatibus eorum eduxit eos. Circa fecerunt, oblii sunt operam ejus, & non sustinuerunt consilium ejus. & divina beneficia pensamus injuriis. Quod Hieremias vates obstupescens: Nunquid, ait, redditur pro bono malum? Non est Deus quasi homo ut mentiat: fidelis Deus in omnibus verbis suis. Ergo si quid vovisti Deo, ne moreris reddere. Displecti enim ei infidelis & stulta promissio, sed quodcumque voveris redde.

Emendatio vitæ à plurimis pollicetur quæ non præstatur.

Psal. 106. vers. 6. 13. 19. & 28. Psal. 105. vers. 12. Hier. cap. 18. vers. 20. Psal. 144. vers. 12. Eccles. cap. 5. vers. 3.

§. III.

Nos Dei negotiatores & agricolæ sumus. Nobis dictum est: Negotiamini dum venio. Sua cuius negotiatio est, modò eam bonâ fide faciamus. Porro ut agricolæ monemur: Nemo mittens manum suam ad ara-

trum & respiciens retro aprus est regno Dei. Si ergo mercatorum & agricolarum munus nobis commissum, meminerimus ab his maximè fidem obligatam exigi. Sed nos æstivum caelum æmulamur, hoc si manè aureolum ruilet, & nescio quam serenitatem polliceri videatur, vesperi pluvias ac tempestatem ferrita sunt homines, plerumque qui liberalissimè promittunt, promissa minime persolvunt; sed hoc pessimæ famæ est, quæ omnem boni nominis nitorem exstinguit. Nauci homo creditur, qui pollicitationes suas, velut lepus suos catulos tueretur: olim mores erant, ut unicum generosum ita vel Non aut manus manui conferta majus habuerit pondus, quam instrumentum septem sigillis consignatum. Nunc quandoque consignationes & stipulationes omnes negando evertimus. Bilbilitanus vates hunc talem vanissimum promissorem faceret sic irridet:

Si donare vocas promittere, nec dare, Cai;

Vincam te donis, muneribusque meis.

Accipe Callaicus quidquid fodit Astur in arvis,

Aurea quidquid habet divitis unda Tagi.

Demum more suo colligens, quidquid sparsim dixerat: Omnium, inquit, bona tibi dono, sed eo modo, quo tu soles donare: nihil das, nihil accipe.

Quidquid habet omnes, accipe, quomodo dæ.

Gulielmus Peraldas, Lugdunensis præful domesticum hortum inambulans, hanc sibi questionem sumptis disceptandam, quæ omnium arborum stultissima, quæ verò sit omnium sapientissima. In eam denique sententiam descendit, ut omnium arborum stultissimam pronuntiaret Amygdalum, quæ primo vere floret, postea quæ flores periculo committeret, ultimo pæne autumnino, fructus maturos portigeret: At contra Morum sapientissimam esse, quæ omnium ultima floret, & fructu, & pæne prima fructus offerret: stulte sunt amygdali, promissores illi qui intemptivè quid velint, quid possint gatiunt, jactantque grandia: arbores cunctæ tardius flores, sed citius fructus ferunt: tardè promittendum, sed maturè perficiendum est promissum. Hoc tamen de promissis licitis dictum velim: nam si sunt iniqua, nec impleri possint, nisi Deo, divinâ lege, conscientiaque lætis; etsi milles promiseris, nunquam tamen standum est promissis.

§. V.

Ipsò jure cautum est, ut nulla promissio quæ turpem vel aut tristitem habeat exitum, impleatur. Herodes qui saltatellæ societatem regni promissit, fidem potius tulerit, quam divinum Baptiste caput secuerit. Ita rectè Isidorus: In malis promissis, inquit, rescindere silem: in turpi voto, muta decretum; impia est promissio quæ scelere adimpletur. Nos quod de promissoris constantia diximus, eam in promissis æquis ac honestis necessariam affirmamus in his profecto turpe est, diverticula, explicationes, effugia, callida glossemata querere. Nam, quod observatum Livio, per fidos nunquam causa deficiet, cur pactis non stent; semper aliquam fraudi speciem juris imponunt. Ideo si Tullium audiamus: Semper in fide quid senseris, non quid dixeris, cogitandum est. Quod affirmas, quasi Deo teste promiseris, id tenendum est. Quisquis eam induit audaciam, ut promissionem quam injuratus fecit, rescindat, is paulatim promittere, & omnes Deos jurare, fidem nihilominus fallere audebit. Petrus cum se Christi discipulum primitus negaret, non juravit; cum easdem voces secundum repetere, juramento & tunc abstinent. At verò cum tertium fux ipse promissioni contradiceret, cepit detestari, & jurare. His gradibus itur ad perjurium. O Petre, quam longè alia promiseras! Caput tuum votis obligaveras; carceris imò & mortis societatem conceptissimis verbis polliceris. Quantum divertunt hæc voces in Caiphæ arcto, ab illis in Christi canaculo missis! illæ leonem sponde-

De querulâ linguâ. Caput XLVIII.

715

bant, hæc cervum timidissimum arguunt. O Petre, quis promittit, debitor est, & veritatis urgente sententia, sponsionis fidem compellitur implere:

Non est amici polliceri, sed dare.

Valde deformis est Oratio, si res non comitetur verba. Aversatur hanc humanitatem Deus, quæ tam exportrecta est promittendo, tam adstricta præstando. Vult ille homines inter se sincerè agere, nec linguam tam procul abire ab animo. Et quemadmodum Deus mutuum à nobis amorem exigit, sic mutuam quoque fidelitatem, quæ amoris filia est. Nec pœna illos claudendo pede sequitur, qui fidem aut negligunt, aut violant. *Quoniam, qui malignantur, exterminabuntur.* Malignari, est, ingentia in os polliceri, phaleratis verbis ducere, in spem maximam impellere, verbis dapilem esse, reipsâ Euclionem agere. Et quid his moribus vulgaris? Nec illud vulgi carmen à vero abluat:

*Annis mille jam peractis,
Nulla fides est in pactis,
Mel in ore, verba lactis,
Fel in corde, frans in factis.*

Manus ergo longas & liberales, linguam modicam & brevem habeamus. Longæ sine manus, quæ Artaxerxi cognomen dederunt Longimani, quod præsentibus atque absentibus aperta protensaque manu benefaceret. At verò lingua sit adstricta & brevis, quæ non in longos logos, aut prolixas deplorationes, aut multa promissa excurrit. Ita promittat, ut promissa perficiat. *Displicet Deo infidelis & stulta promissio.*

Q

CAPUT XLVIII.

Lingua QVERULA multiplicia suæ improbitatis dat specimina.

Plutarchus petitisissimus ille morum magister, elegantem inter ceteros libellum de garrulitate vulgavit. In hoc scripto refert ab Amasi Aegypti rege, Bianti seni missum bovem jam in victimam assatum, & simul monitum Biantem, partem bovis & optimam & pessimam eximere. Ille linguam exemit solam, & remisit cum dicto, Nil pejus, nil melius esse linguâ. Dictum ex tripode credendum.

Post tot linguas, linguas sanè pessimas, non melior prioribus adest lingua, quam *Querulam* vocant; monstrum horrendum, ingens, quod ab improbitate multiplici, Orbe toto notissimum est. Hanc linguam hæc dissertatione sumptis explicandam.

§. I.

Lingua Querula tam ubique potens est, ut suis querimonis Orbem impleat, nec ea unquam primum caput Genesios potest addiscere, tam stupida & nullius memoria est. Genesios liber narrationis principio hoc testatur: *Viditq. Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.* At verò lingua Querula in rebus omnibus mali quid invenit quod deplorat. Et quamvis hæc lingua Christianum os occupet, occultis tamen & obliquis questibus Deum ipsam læssit, cum vix ulla res creata sic illi probetur, ut de eâ non conqueratur, sed inaniter & impiè. Ecclesiaste monitum est: *In die bonâ fructu bonis, & diem malam præcave: sicut enim hanc, sic & illam fecit Deus, ut non inveniat homo contra eum justas querimonias.* Deus olim Abrahamo de Ismaele ex ancillâ nascituro prædixit: *Hic erit servus hominū, manus ejus contra omnes, & manus omnium contra eum; & è regione universorum fratrum suorum figet tabernacula.* Talem planè se gerit lingua Querula; omnium hostis accusat omnia; quicquid ei displicet, in jus ducit, &

A actionem movet. Linguarum querularum refertus est Orbis. Ubi domus, ubi xenodochium, ubi cœnobium, ubi palatium est, ubi latebræ ullæ sunt, in quibus non omnia his linguis perltrepan? Et quemadmodum diversissimi palati in discernendis cibis, ita dissimilimi genii sumus in effundendis querelis. Et quid, obsecro, in rerum naturâ est tam sanctum aut laudabile, de quo nemo conqueratur?

Lingua Querula toto die abundè habet quod queratur, & ut sibi semper similis sit, ad dici auspicium, etiamnum in lecto incipit ejuscemodi querulas voces spargere: Equidem non satis diu dormivi; pessimus canis somnum latrando sæpius interpellavit, & jam importunus excitator adest, & rumpit quietem. Subinde & sol reprehenditur tanquam nimium moratus in viâ: Et quando tandem, ajunt, luceſcet? Cum oculi extersi, cum vestes jam induendæ, querelæ iterum innumera; hoc plus æquo follicat, hoc nimis strictum, hoc laxum nimis est,

B istud non satis adheret corpori, hoc pedi non aptè respondet, illud nimis rugosum est, hoc planum nimis. Cum libri aperiendi, cum manus admovenda chartæ,

Tum querimur, crassus calamo quod pendeat hamor,

Perf. sat. 3.

Nigra quod infusa vaneſcat sepiâ lymphâ:

vers. 27.

Dilutus querimur geminet quod fistula guttas.

Neque hæc querularum finis: Jam caput dolet, jam stomachus resolvitur, jam destillationes vexant, nunc malum in humeris, nunc in cruribus est; jam calculus infestat, jam dentes verminant, jam angina cruciat, jam cibi fastidium affligit, jam alia atque alia torquent: saepe plures morbi quam membra, quia unum subinde à diversis doloribus exercetur: hos autem aperire, consilium petere, remedia querere minimè vitium, nec indecorum: at verò queri & cum indignatione miseras suas deplorare, sapientis linguæ non est. Hæc lingua Querula spuma est. Quod si plures ejuscemodi lamentatrices linguæ convenient, tunc sanè plenis tibiis cantatur. Vix autem unquam duo colloquantur, quin aut novas fabulas, aut veteres querelas referant.

Miserias cum indignatione deplorare non est sapientis linguæ.

§. II.

Fuit ut viri duodecim magnâ familiaritate conjuncti sermonem ita conferrent, ut quilibet querularum aliquid in commune diceret. Primus, in tempestatem & cælum peroravit, quod modò ut nimboſum nimis & tempestuosum, modò ut nimis serenum ac solum accusavit, modò ventos, modò malaciam, modò imbres, modò siccitatem nimiam, modò nimios æstus, modò frigora nimia; jam inconstantem & nubilentem aërem reprehendit. Et en, ait, quàm hæc fœda est, quàm turbida, quàm atrox & immoderata tempeſtas! Ita huic dicendi & conquerendi materiam præbuit cæli serenitas, & gravitas. Ita nec cælum, nec Deus placent omnibus.

Querelæ quorundam murmuratorum.

Alter, in uxorem querularum plaustrum exoneravit. Uxor mala, inquit, quàm gravis, quàm longa, quàm intolerabilis crux! Di Deæque qualem ego nactus sum uxorem? improbam oppidò, & vix unquam taciturnam, nisi cum dormit; sed & in somnis garric Canidia, trivenefica.

Tertius, stipendium ac salarium tam suum, quàm aliorum in jus vocavit: Maximis, inquit, ac continuis laboribus urgeo, salario autem perquam tenui, & exiguo ludifcor; quis sumptu tam modico vitam tolere: equidem domino meo placeret, si laborarem ut asinus, aurum congererem ut gryphes, foliis victitarem ut bombyces. Jure queror; domini mei avaricia nimis vilem pensuſculam præbet.

Quartus in magistratum copiosè bilem effudit. Equis, ait, non queratur? Magistratus in quosdam tam facilis ac clemens est, in alios tam rigidus & severus. Dat veniam corvis, vexat censurâ columbas. Hic offam interit, alteri exedundum est. Hic dimittitur noxius, ille infons

0004